Euroopan unionin
virallinen lehti

FI
C-sarja

C/2025/5144

28.10.2025

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto

EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteiden tulevaisuudennäkymät: kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelu vuonna 2026 kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta

(oma-aloitteinen lausunto)

(C/2025/5144)

Esittelijä: **Tanja BUZEK**

Yhteisesittelijä: **Peter BYRNE**

Neuvonantajat	Elena CRASTA (esittelijän neuvonantaja) Jonathan PEEL (yhteisesittelijän neuvonantaja)
Komitean täysistunnon päätös	23.1.2025
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen jaostossa	12.6.2025
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2025
Täysistunnon numero	598
Äänestystulos (puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	147/0/2

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 **EU:n erityissuhde Yhdistyneeseen kuningaskuntaan** on erilainen kuin mihinkään muuhun kauppa- tai poliittiseen kumppaniin, sillä ne ovat samanmielisiä yhteisine etuineen, arvoineen ja näkemyksineen, kauppakumppaneita maantieteellisen läheisyyden johdosta ja sidoksissa toisiinsa kansalaisyhteiskunnan tiiviiden yhteyksien kautta. Usein unohdetaan, että kaikilla yrityksiä, ammattiliittoja, kuluttajia sekä yhteiskunnallisia ja nuorisoon tai ympäristöön liittyviä intressejä edustavilla merkittävillä eurooppalaisilla organisaatioilla on edelleen riveissään jäseniä Yhdistyneestä kuningaskunnasta.

1.2 **Nyt on oikea hetki syventää ja kehittää tätä EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kumppanuutta** erityisesti uusien geopoliittisten tekijöiden johdosta. Vuonna 2026 toteutettava kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelu voi toukokuussa pidettyä EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan huippukokousta seuranneen poliittisten suhteiden ”resetoinnin” ohella olla merkittävä askel brexitin jälkeisten suhteiden kehittämisessä. Tavoitteena on oltava vakaa, ennakoitavissa oleva ja yhteistyöhön perustuva kumppanuus vallassa olevista poliittisista enemmistöistä riippumatta.

1.3 EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan huippukokouksesta ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelusta **on nyt seurattava konkreettisia parannuksia ja mahdollisuuksia kaikille**. Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on tyytyväinen huippukokouksen myötä ilmeneviin uusiin mahdollisuuksiin, erityisesti kun ajatellaan sääntöjen ja standardien dynaamista yhdenmukaistamista, varmuutta ja ennakoitavuutta kaupan ja kalastuksen alalla sekä liittymistä uudelleen Erasmus+-ohjelmaan ja mahdollista tulevaa nuorisokokemusohjelmaa. Käsillä olevan lausunnon on tarkoitus toimia ohjenuorana EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan institutionaalisille toimijoille yhteisen etenemissuunnitelman laatimisessa tulevaa työohjelmaa varten.

1.4 **EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan sisäiset neuvoa-antavat ryhmät on otettava mukaan uudelleentarkasteluun ja tulevaan työhön**, koska ne ovat ratkaisevan tärkeä tietolähde molemmille osapuolille. Samalla kun osapuolten prioriteettina on kauppasopimuksen täytäntöönpano, kansalaisyhteiskunta – yritykset, työntekijät, kuluttajat ja kansalaiset – joutuu elämään kyseisen sopimuksen kanssa joka päivä. Lisäksi ETSK kehottaa järjestämään johtajien kokouksen rinnalla erillisen huippukokouksen EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua varten, jotta työmarkkinaosapuolet voisivat osallistua neuvotteluihin.

1.5 **Tehostettu sääntely-yhteistyö tullien ulkopuolisten kaupan esteiden alalla** tarjoaa merkittävimmän mahdollisuuden kahdenvälisten kauppasuhteiden parantamiseen. Mitä lähempänä toisiaan nämä kaksi sääntelyjärjestelmää ovat, sitä vähemmän jännitteitä syntyy, mistä on merkittävää hyötyä kaikille. Asiaan liittyvien laajempien kauppaetujen vuoksi komitea suhtautuu myönteisesti EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan terveys- ja kasvinsuojelusopimuksesta käytäviin neuvotteluihin ja korostaa ennalta varautumisen periaatteen merkitystä EU:n keskeisenä arvona. Kuluttajien oikeuksien toteuttamisen olisi oltava osa yhteistyöohjelmaa ja mahdollistettava se, että markkinavalvontaviranomaiset suojelevat kuluttajia yhdessä. Erityisen eroavuuksia arvioivan yksikön olisi seurattava eroja yhteistyössä sidosryhmien kanssa, ja EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan yhteinen portaali voisi mahdollistaa pääsyn ajantasaisiin sääntelyä koskeviin tietoihin ja selkeämpiin ohjeisiin etenkin pk-yrityksille kummallakin lainkäyttöalueella.

1.6 **Edistämällä vastavuoroiseen tunnustamiseen tähtäävää ohjelmaa** vähennettäisiin rajatarkastuksia ja sujuvoitettaisiin kahdenvälisiä kauppavirtoja, mikä puolestaan vauhdittaisi kasvua ja työpaikkojen luomista. Yhä laajemman sopimuskirjon tulisi kattaa ammattipätevyys, kemikaalistandardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointia koskevat ilmoitukset. Näin voidaan vähentää kaupankäyntikustannuksia ja tukea sääntelyn tiivistä yhteensovittamista. Rajanylityksiä koskevia päällekkäisiä vaatimuksia olisi mahdollisuuksien mukaan yksinkertaistettava, jotta vältetään ruuhkien lisääntyminen ja minimoidaan mahdolliset häiriöt.

1.7 **Palvelukauppa tarjoaa parhaat mahdollisuudet** kehittää EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhdetta brexitin jälkeen. Mitä tiiviimmin uudet sääntelypuitteet rajatylittävien palvelujen helpottamiseksi sovitetaan keskenään yhteen, sitä suuremmat mahdollisuudet on parantaa markkinoillepääsyä. Komitea kehottaa ryhtymään toimiin liikkuvuuden haasteisiin vastaamiseksi ja erityisesti uudistamaan Yhdistyneen kuningaskunnan viisumisponsorointijärjestelmää liikkuvuuden lisäämiseksi ja reilun kilpailun edistämiseksi EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan palveluntarjoajien välillä. Tulevissa liikkuvuudesta käytävissä neuvotteluissa on pidettävä kiinni työelämän oikeuksia koskevasta molemminpuolisesta korkeasta vaatimustasosta ja kannustettava käymään kilpailua mahdollisimman tiukoin ehdoin.

1.8 **Heikentämiskieltoa ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä koskevien lausekkeiden** noudattamisen on säilyttävä osapuolten keskeisenä painopisteenä. Sisäisten neuvoa-antavien ryhmien toteuttamaa vaatimustenmukaisuuden valvontaa on jatkettava nykyisessä laajuudessaan. Olisi huolehdittava säännöllisestä vuoropuhelusta, näkemystenvaihdosta ja yhteistyöstä työntekijöiden oikeuksiin ja ympäristöoikeuksiin tehtävien parannusten yhteydessä, jotta edistyttäisiin asetetun tavoitteen saavuttamisessa, ja näiden oikeuksien toteutumista olisi valvottava tehokkaasti. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun vahvistamiseksi ETSK kannustaa tutkimaan, miten voitaisiin helpottaa Yhdistyneen kuningaskunnan työntekijöiden osallistumista eurooppalaisiin yritysneuvostoihin.

1.9 **Ilmastotoimet ja aktiivinen teollisuuspolitiikka edellyttävät sääntelyn ja toimintapolitiikan tiiviimpää yhteensovittamista**. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että molempien osapuolten päästökauppajärjestelmät ovat kytköksissä toisiinsa, ja suosittaa yhteistyötä, jotta voidaan tehdä tarvittavia investointeja puhtaaseen energiaan ja teollisuuteen siirtymisen tukemiseksi.

1.10 **”Tulevaisuuden vaatimukset täyttävässä kauppa- ja yhteistyösopimuksessa” on otettava huomioon nuorisonäkökulma** ja poistettava asteittain esteet, jotka estävät tarttumasta uusiin mahdollisuuksiin. Brexitistä ei saa tulla uutta ”Berliinin muuria” tuleville sukupolville. Nuoret Englannin kanaalin molemmin puolin ovat puhuneet vahvasti sen puolesta, että Yhdistynyt kuningaskunta liittyisi uudelleen Erasmus+-ohjelmaan, jolla tuetaan myös ammatillista oppimista ja oppisopimuskoulutusta. Oppisopimuskoulutuksen on täytettävä asianmukaiset laatukriteerit niin, että siinä noudatetaan säällisiä työoloja ja -ehtoja, ja sen on hyödytettävä kaikkia nuoria, myös nuoria työntekijöitä, eikä vain tiettyjä aloja.

1.11 **Turvataan Pohjois-Irlannin ainutlaatuinen asema ja kaupankäynnin edellytykset**. ETSK korostaa vuoden 1998 Belfastin sopimuksen (’pitkänperjantain sopimus’) keskeistä roolia pyrkimyksissä välttää paluuta väkivallan polulle. Komitea on tyytyväinen vuonna 2023 laaditun Windsorin puitteiston avulla saavutettuun edistykseen ja kehottaa säilyttämään uudelleentarkastelun ytimessä sen, ettei Pohjois-Irlannin oikeuksia heikennetä.

1.12 **Asetetaan tavoitteeksi kunnianhimoinen uudelleentarkastelu, jossa mennään pelkkää selvitystyötä pidemmälle**. ETSK kehottaa osapuolia solmimaan yhden tai useamman kattavan molempia osapuolia hyödyttävän sopimuksen, jossa keskitytään kauppa- ja yhteistyösopimuksen liitteissä mainittuja aloja koskevien keskeneräisten järjestelyjen määrittämiseen. Mahdollisten lisäsopimusten on noudatettava kauppa- ja yhteistyösopimuksen periaatteiden ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä koskevien sitoumusten yleistä rakennetta ja kuuluttava sisäisten neuvoa-antavien ryhmien seurantatoimien piiriin.

2. Oma-aloitteisen lausunnon tausta

2.1 Kauppa- ja yhteistyösopimuksessa vahvistetaan EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kahdenvälisten kauppasuhteiden nykyinen oikeudellinen kehys sekä Pohjois-Irlannin ainutlaatuinen asema. Brexitistä huolimatta Yhdistynyt kuningaskunta on edelleen mahdollinen kumppani useilla aloilla, joita ovat muun muassa ympäristö, ilmastonmuutos, nuorisovaihto, kuluttajien edut sekä ulkoinen turvallisuus ja puolustus.

2.2 EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan ainutlaatuiseen suhteeseen vaikuttavat myös niiden yhä vahvat kansalaisyhteiskunnan siteet. Suhteita Yhdistyneeseen kuningaskuntaan käsittelevän seurantakomiteansa toiminnan ansiosta ETSK on pitänyt yllä yhteyksiä Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisyhteiskuntaan brexitin jälkeen ja panostanut uusien suhteiden luomiseen asiaan liittyvien lausuntojensa jatkotoimien pohjalta. Kauppa- ja yhteistyösopimuksella perustettiin kaksi kansalaisyhteiskunnan elintä, yksi EU:hun ja toinen Yhdistyneeseen kuningaskuntaan (toisin sanoen sisäiset neuvoa-antavat ryhmät), seuraamaan sopimuksen täytäntöönpanoa.

2.3 Komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin poliittisissa suuntaviivoissa vuosiksi 2024–2029 tuodaan esiin selkeä sitoutuminen suhteiden lujittamiseen Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa yhteistä etua koskevissa kysymyksissä, joita ovat muun muassa energia, turvallisuus, häiriönsietokyky ja ihmisten väliset yhteydet. Sopimusmääräyksissä edellytetty kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelu (viiden vuoden kuluttua), joka on määrä toteuttaa vuonna 2026, rajoittuu voimassa olevien määräysten täytäntöönpanon arviointiin, mutta sopimuksen perustavantasoiselle parantamiselle ei pitäisi olla rajoituksia. Kaikkien aikojen ensimmäisessä EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan huippukokouksessa 19. toukokuuta 2025 painotettiin mahdollisuuksia luoda uusi strateginen kehys haastavien vuosien jälkeen.

2.4 Käsillä olevan oma-aloitteisen lausunnon keskeisenä tavoitteena on tulevaisuutta silmällä pitäen tuoda esiin yritysten, työntekijöiden, kuluttajien ja kansalaisten kohtaamat merkittävät haasteet sekä aloja, joilla suhteita voitaisiin parantaa, esimerkkinä EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välinen sääntely-yhteistyö. Lausunnon tulisi myös toimia ohjenuorana EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan institutionaalisille toimijoille yhteisen etenemissuunnitelman laatimisessa toukokuussa 2025 pidetyn huippukokouksen jatkotoimena.

3. EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppasuhteet brexitin jälkeen

3.1 EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kauppasuhteet ovat edelleen erittäin merkittävät molemmille osapuolille, sillä kyseessä on maailman toiseksi laajin kauppasuhde. Paremman käsityksen saamiseksi markkinoiden läheisyydestä todettakoon, että Yhdistynyt kuningaskunta käy edelleen enemmän tavara- ja palvelukauppaa Saksan, Alankomaiden, Ranskan ja Irlannin kanssa kuin Yhdysvaltojen ja Kiinan kanssa yhteensä ([1]). Yhdistyneen kuningaskunnan tulliliiton ja EU:n välisen kaupan intensiteetin odotetaan kuitenkin vähenevän 15 prosenttia brexitin vuoksi ([2]).

3.2 EU hyötyy yhdentyneistä sisämarkkinoistaan ja eri maiden kanssa solmittujen etuuskohtelukauppaa koskevien sopimusten verkostosta, joka tarjoaa pääsyn 448 miljoonan ihmisen houkutteleville markkinoille. Yhdistynyt kuningaskunta on pyrkinyt solmimaan uusia kauppasopimuksia EU:n ulkopuolella (Intia, Uusi-Seelanti) ja liittynyt Tyynenmeren alueen kumppanuussopimukseen (CPTPP), mutta sillä on haasteita päästä EU:n etuuskohtelukauppaa koskevia sopimuksia vastaavaan volyymiin sen johdosta, että 68 miljoonan ihmisen markkinat EU:n tulliliiton ulkopuolella ovat vähemmän houkuttelevat. EU:lle tarjoutuu näin ollen kaupan alalla edullisempia vaihtoehtoja.

3.3 Maailmankauppa on muotoutumassa uudelleen geopoliittisten linjojen mukaisesti, kun Kiinan ja Yhdysvaltojen kaltaiset taloudet muuttavat kaupan rakenteita ja lisäävät epävarmuutta ja haasteita sääntöpohjaisen järjestyksen kannalta. EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan on selviydyttävä näistä muutoksista, ja niiden olisi tunnustettava, että kumpikin oli vahvempi kauppamahti ennen brexitiä ja että tiiviimpi yhdenmukaistaminen kaupan alalla hyödyttäisi molempia.

3.4 Kauppa- ja yhteistyösopimuksella säännellään nyt EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välistä kauppaa ja jatketaan tullitonta ja kiintiötöntä kauppavaihtoa mutta ilman EU-jäsenyyden etuja. Molemmat osapuolet ottavat käyttöön välineitä, jotka muuttavat sitä, miten tavarat ja ihmiset liikkuvat yli rajojen, millä odotetaan olevan merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia. Yhdistynyt kuningaskunta on ottanut käyttöön tavoitteellisen rajatoimintamallin, johon sisältyy tuontitavaroiden riskiperusteista valvontaa. EU on valmistellut rajanylitystietojärjestelmänsä (EES) unionin ulkopuolisten maiden kansalaisia varten, ja Yhdistynyt kuningaskunta on ottanut käyttöön vastaavanlaisen järjestelmän eli sähköisen matkustusluvan (ETA).

3.5 EES:ää ja ETA:ta koskevat kaksinkertaiset vaatimukset saattavat lisätä ruuhkia EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan tärkeimmillä rajanylityspaikoilla, niin rautateillä kuin satamissa. Ne myös loitontavat osapuolia entisestään järjestelmästä, jonka ominaispiirteet olisivat yhteisiä, ja tuovat suhteeseen uusia esteitä.

3.6 Kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelua olisi täydennettävä kummallekin osapuolelle helposti saatavilla olevilla kustannus-hyötyanalyyseillä. Tämä mahdollistaisi ihannetapauksessa sen, että osapuolet voisivat osallistua niihin yhdessä tukeakseen poliittisia argumentteja rinnakkaisen etenemisen hyötyjä tarkastelemalla. Suojalausekkeista neuvottelemisen ohella on osoitettava, mitkä olisivat välittömät taloudelliset – ja pitkän aikavälin yhteiskunnalliset – hyödyt molemmille osapuolille.

([1]) https://www.gov.uk/government/statistics/trade-and-investment-core-statistics-book/trade-and-investment-core-statistics-book.
([2]) Lisätietoja on komitean verkkosivulta löytyvässä tämän lausunnon liitteessä: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/2025-05/Annex-to-REX-600-Opinion.pdf.

4. **Strategisen kumppanuuden uudelleenkalibrointi**

4.1 Nyt on oikea hetki kalibroida uudelleen ja elvyttää kahdenväliset suhteet erityisesti kauppasuhteiden sujuvoittamiseksi, kunnianhimoisen turvallisuussopimuksen varmistamiseksi, kansalaisten oikeuksia koskevien ajankohtaisten kysymysten ratkaisemiseksi ja tiiviimmän yhteistyön käynnistämiseksi muilla aloilla.

4.2 Vuoden 2024 vaalien jälkeen Yhdistynyt kuningaskunta on peräänkuuluttanut suhteiden ”resetointia” ja sopinut yhdessä EU:n kanssa siitä, että ne vahvistavat yhteistyötä muun muassa talouden, energian, turvallisuuden ja häiriönsietokyvyn aloilla. Kaikkien aikojen ensimmäinen EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kahdenvälinen huippukokous Lontoossa 19. toukokuuta on merkittävä askel brexitin jälkeisten suhteiden kehittämisessä ja selkeiden puitteiden luomisessa strategiselle yhteistyölle. Tämä kehitys vuonna 2026 toteutettavan kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelun ja uusien geopoliittisten tarpeiden ohella tarjoaa mahdollisuuden syventää ja kehittää EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan kumppanuutta. Kun otetaan huomioon eräiden tulevien päätösten vaikutukset työelämään, ETSK suosittaa, että johtajien kokouksen rinnalla järjestetään erillinen huippukokous EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua varten, jotta voidaan varmistaa työmarkkinaosapuolten osallistuminen neuvotteluihin.

4.3 Koska kauppa- ja yhteistyösopimus mahdollistaa pitkälti tullittoman kaupan EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä, tehostettu yhteistyö tullien ulkopuolisten kaupan esteiden alalla tarjoaa merkittävimmän mahdollisuuden kahdenvälisten kauppasuhteiden parantamiseen. Eroamista seuranneen välittömän myllerryksen jälkeen intressit on sovitettava pragmaattisesti yhteen molemminpuolisen taloudellisen hyödyn ja yhteisten geopoliittisten prioriteettien pohjalta. Vaikka molemmat osapuolet ovat pitäneet tiukasti kiinni keskeisistä periaatteista (Yhdistynyt kuningaskunta suvereniteetista, EU sisämarkkinoiden eheydestä ja yleisesti tasapuolisten toimintaedellytysten säilyttämisestä), nykyiseen sopimukseen tehtävien muutosten on heijastettava uudenlaista yhteistyön henkeä.

4.4 Kauppa- ja yhteistyösopimus sisältää innovatiivisimmat työ- ja ympäristölausekkeet, jotka EU on koskaan neuvotellut kauppasopimuksiinsa: heikentämiskieltoa ja tasapuolisia toimintaedellytyksiä koskevat lausekkeet. Sisäisillä neuvoa-antavilla ryhmillä on näiden seikkojen osalta erityinen asema. ETSK kehottaa pitämään voimassa työntekijöiden oikeuksia ja ympäristöoikeuksia koskevan molemminpuolisen korkean vaatimustason Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja EU:ssa ja kannustaa edistämään kilpailua mahdollisimman tiukoin normein näiden lausekkeiden pohjalta. Mitä lähempänä toisiaan nämä kaksi sääntelyjärjestelmää ovat, sitä vähemmän jännitteitä syntyy, mistä on merkittävää hyötyä kaikille, samalla kun kauppa- ja yhteistyösopimuksen mukaisten oikeudenkäyntien riski pienenee.

4.5 Ajantasaistettu kauppa- ja yhteistyösopimus voisi tarjota kummallekin osapuolelle konkreettisia poliittisia hyötyjä. EU:n osalta sopimuksella turvataan sisämarkkinoiden perustavanlaatuiset säännöt ja vahvistetaan unionin ulkomaankauppapolitiikan uskottavuutta. Yhdistyneen kuningaskunnan osalta sopimus mahdollistaa paremman markkinoillepääsyn ja kaupan häiriöiden vähenemisen. Molemmat osapuolet hyötyvät paremmasta ennustettavuudesta, talouden vakaudesta ja paremmista valmiuksista vastata yhteisiin haasteisiin, olipa kyse sitten tutkimuksesta, turvallisuudesta tai ilmastopolitiikasta. Kummankaan osapuolen suhteet muihin merkittäviin kauppakumppaneihin, kuten Yhdysvaltoihin, eivät saa heikentää kauppa- ja yhteistyösopimuksen perusperiaatteita ja vakautta.

4.6 Geopoliittinen ympäristö on muuttunut dramaattisesti brexit-kansanäänestyksen sekä erosopimuksen ja kauppa- ja yhteistyösopimuksen solmimisen jälkeen. EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välinen optimaalinen yhteistyö ja mahdollisimman laaja yhdenmukaistaminen nousevatkin ratkaisevan tärkeään asemaan unionin kaikkien kansalaisten kannalta.

4.7 Uudelleentarkastelu tarjoaa mahdollisuuden kypsään poliittiseen ratkaisuun, jossa tunnustetaan rakentavan vuorovaikutuksen arvo ilman että vaaditaan täyttä poliittista yhdentymistä. Globaalissa tilanteessa, jota leimaavat talouden epävarmuus, Euroopan mantereella käytävä sota ja kasvavat geopoliittiset jännitteet, tarkistettu kauppa- ja yhteistyösopimus olisi osoitus siitä, että Yhdistynyt kuningaskunta ja EU ovat edelleen sitoutuneet tekemään yhteistyötä etujen ollessa yhteneväiset.

4.8 Kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelussa ei pidä jättää huomiotta järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä, sillä nimenomaan se pystyy ruohonjuuritasolta käsin havaitsemaan, miltä osin kauppa- ja yhteistyösopimus on epäonnistunut tai tarvitsee parannuksia. Kansalaisyhteiskunnan tiiviimpi osallistuminen prosessin aikana ja sen jälkeen voi auttaa muokkaamaan EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhteiden tulevaisuutta vähemmän politisoituneella tavalla. ETSK katsoo, että kauppa- ja yhteistyösopimuksella perustetut sisäiset neuvoa-antavat ryhmät ovat avainasemassa varmistettaessa, että työntekijöiden, yritysten ja kansalaisyhteiskunnan edut ovat tasapuolisesti edustettuina.

5. **Yksityiskohtaisia huomioita**

Tavarakauppa

5.1 Yritysten on voitava suoriutua tullitarkastuksista nopeasti ja ilman tarpeetonta paperityötä.

5.2 Tullit ja kiintiöt: Kauppa- ja yhteistyösopimus mahdollistaa tullittoman ja kiintiöttömän kaupan EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä edellyttäen, että tavarat täyttävät sovitut alkuperäsäännöt ja muut hallinnolliset vaatimukset, jotka on otettu käyttöön, koska Yhdistynyt kuningaskunta ei enää ole osa EU:n sisämarkkinoita. On ehdottoman välttämätöntä vähentää näiden hallinnollisten vaatimusten täytäntöönpanon esteitä mahdollisessa tarkistetussa sopimuksessa edellyttäen, että Yhdistyneen kuningaskunnan sääntelyä yhdenmukaistetaan riittävästi, jotta EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välinen kauppa olisi mahdollisimman saumatonta.

5.3 Tullien ulkopuoliset kaupan esteet: Tullittomuudesta huolimatta tullien ulkopuoliset kaupan esteet (kuten tullitarkastukset) ja sääntelyerot ovat osaltaan vähentäneet merkittävästi kahdenvälisiä kauppavirtoja. Mitä enemmän Yhdistynyt kuningaskunta ja EU lähentävät sääntelyjärjestelmiään, sitä suuremmat mahdollisuudet on merkittävästi vähentää näitä tullien ulkopuolisia kaupan esteitä.

5.4 Vaatimustenmukaisuuden arviointi: Puutteellinen vastavuoroinen tunnustaminen näiden kahden järjestelmän välillä lisää osaltaan vaatimustenmukaisuusvakuutusten monimutkaisuutta. Tällä alalla sovellettavalla sopimuksella vältettäisiin kaikkien Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoille tulevien EU:n normien mukaisesti sertifioitujen tuotteiden tarpeeton uudelleentestaus, mikä vähentäisi vaatimusten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Palvelukauppa

5.5 Palvelukauppa tarjoaa parhaat mahdollisuudet kehittää EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan suhdetta brexitin jälkeen.

5.6 Markkinoille pääsy: Kauppa- ja yhteistyösopimus ei tarjoa palvelujen osalta samantasoista pääsyä markkinoille kuin tavaroiden osalta. Toimilupaoikeuksien menettäminen on vaikuttanut erityisesti rahoituspalvelualaan, mikä edellyttää uusia sääntelykehyksiä rajatylittävien palvelujen helpottamiseksi. Myös tällä alalla pätee se, että mitä yhdenmukaisempia nämä kehykset ovat, sitä suuremmat mahdollisuudet on parantaa markkinoille pääsyä.

5.7 Sähköinen kaupankäynti: Yhdistyneessä kuningaskunnassa voimassa olevat arvonlisäverovelvolliseksi rekisteröitymisen raja-arvot muodostavat tullien ulkopuolisen kaupan esteen, jonka vuoksi EU:n pk-yrityksillä on vaikeuksia myydä verkkokaupan välityksellä suoraan Yhdistyneen kuningaskunnan kuluttajille.

5.8 Ammattipätevyys: Automaattista vastavuoroista tunnustamista ei enää sovelleta, mikä luo esteitä ammattihenkilöille, jotka haluavat työskennellä rajan toisella puolella EU:ssa tai Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Tähän tilanteeseen on puututtava ensi sijassa mahdollisessa tarkistetussa sopimuksessa.

5.9 Rahoituspalvelut: Vuoden 2023 yhteisymmärryspöytäkirjassa vahvistettiin puitteet jäsennellylle sääntely-yhteistyölle rahoituspalvelualalla, joka ei tällä hetkellä kuulu kauppa- ja yhteistyösopimuksen soveltamisalaan. Tätä yhteistyön tiivistämismahdollisuutta ei hyödynnetä täysimääräisesti. Yhteistyötä olisi tehostettava erityisesti vakuutusalalla.

5.10 Palveluntarjoajien liikkuvuus: Yhdistyneen kuningaskunnan nykyinen työnantajille tarkoitettu viisumisponsorointijärjestelmä lisää kustannuksia, joita Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneille toimijoille aiheutuu toimeksiantosopimuksen tekemisestä EU:hun sijoittautuneiden sopimuspalvelujen tarjoajien kanssa. Komitea peräänkuuluttaa uudistusta, jolla edistetään liikkuvuutta ja varmistetaan reilu kilpailu EU:hun ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautuneiden palveluntarjoajien välillä.

5.11 Liikennepalvelut: Vaikka uusien rajavalvontavälineiden operatiivinen vaikutus voi vaihdella eri liikennemuodoittain, EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan rajanylityspaikat ja merisatamat ovat erityisen alttiita matkustajaliikenteen ruuhkautumiselle ja operatiivisille haasteille. Tarvitaan matkustajille ja liikenteenharjoittajille suunnattuja joukkotiedotuskampanjoita, testaus- ja joustotoimenpiteitä sekä henkilöstön koulutusta ja resurssointia, jotta voidaan varmistaa valmius uusiin välineisiin.

Sääntely-yhteistyö ja -standardit

5.12 Koska kauppa- ja yhteistyösopimus mahdollistaa pitkälti tullittoman kaupan EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä, tehostettu yhteistyö tullien ulkopuolisten kaupan esteiden alalla tarjoaa merkittävimmän mahdollisuuden kahdenvälisten kauppasuhteiden parantamiseen. EU ja Yhdistynyt kuningaskunta toimivat omien sääntelyohjelmiensa mukaisesti, mutta erot voivat uhata tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta. Sääntely-yhteistyö on näin ollen olennaisen tärkeää tahattomien seurausten välttämiseksi.

5.13 Eroavuudet: Sääntelystandardien erot ovat lisänneet yrityksille vaatimusten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia erityisesti muun muassa kemikaali- ja lääkealalla.

5.14 Tasapuoliset toimintaedellytykset: Kauppa- ja yhteistyösopimukseen sisältyy määräyksiä, joilla estetään epäoikeudenmukaiset kilpailuedut varmistamalla, että molemmat osapuolet säilyttävät yhteiset normit esimerkiksi työntekijöiden oikeuksien ja ympäristönsuojelun alalla. On ratkaisevan tärkeää seurata näitä määräyksiä ja valvoa niiden täytäntöönpanoa, sillä kauppa- ja yhteistyösopimuksessa edellytetään myös, että Yhdistyneen kuningaskunnan EU:sta eroamisen aikaan voimassa ollutta suojelun tasoa ei heikennetä.

5.15 Kuluttajien oikeudet: Kauppa- ja yhteistyösopimuksessa kannustetaan yhteistyöhön useilla aloilla, mutta ei kuluttajien oikeuksien toteuttamisessa, joka olisi sisällytettävä uudelleentarkasteluun. Kauppa- ja yhteistyösopimuksen määräykset kaupan teknisistä esteistä on pantava tinkimättä täytäntöön ja on mahdollistettava se, että markkinavalvontaviranomaiset voivat yhdessä suojella kuluttajia.

Terveys- ja kasvinsuojelutoimet

5.16 Tarkastusten ja sertifioinnin lisääminen: EU kohtelee Yhdistynyttä kuningaskuntaa nykyisin kolmantena maana ja edellyttää, että maatalouselintarvikkeille tehdään terveys- ja kasvinsuojelutarkastuksia bioturvallisuusriskien lieventämiseksi. Tämä muutos on johtanut siihen, että tarvitaan lisäasiakirjoja ja -tarkastuksia, mistä aiheutuu viivästyksiä ja lisäkustannuksia viejille. ETSK suhtautuu myönteisesti EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan huippukokouksessa saavutettuun yhteisymmärrykseen neuvotella maatalouselintarvikesopimuksesta, jolla pyritään vähentämään merkittävästi terveys- ja kasvinsuojelutoimiin liittyviä todistuksia ja eläinten, eläintuotteiden, kasvien ja kasvituotteiden siirtojen valvontaa, ja kannustaa sopimuksen nopeaan solmimiseen. Ennalta varautumisen periaatteen noudattaminen on edelleen yksi EU:n perusarvoista, ja tämä näkyy kauppa- ja yhteistyösopimuksen vaatimuksessa, jonka mukaan Yhdistyneen kuningaskunnan säännökset on mukautettava nopeasti ja dynaamisesti EU:n sääntöihin.

5.17 Eläinlääkintäalan henkilöstöpula: Terveys- ja kasvinsuojelutodistuksia koskevien vaatimusten lisääntyminen on lisännyt eläinlääkäreiden tarvetta. Yhdistyneen kuningaskunnan valmius vastata näihin vaatimuksiin on kuitenkin epävarma, mikä johtuu osittain siitä, että eläinlääkärin tutkintotodistuksia ei tunnusteta vastavuoroisesti. Tämä haittaa kauppavirtoja EU:sta Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja viivästyttää merkittävästi EU:sta peräisin olevien lähetysten toimituksia Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

5.18 Maatalouselintarvikkeita koskevat normit: Elintarvikestandardit ovat EU:ssa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa hyvin samanlaisia. Suhteissaan kolmansiin kauppakumppaneihin EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan olisi vältettävä kauppa- ja yhteistyösopimuksessa turvattujen keskinäisten normien ja periaatteiden vaarantumisen riskiä.

Työntekijöiden oikeudet

5.19 Kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelun on johdettava sopimukseen, joka on jatkossakin edullinen kummankin osapuolen työntekijöille.

5.20 ETSK on tyytyväinen siihen, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa on esitetty työoikeuksia koskeva lakiehdotus, jossa pidetään kiinni molemminpuolisista tiukoista normeista. Tarvitaan kuitenkin selvennyksiä työtuomioistuinmaksuja, kollektiivisten kuulemisoikeuksien muuttamista (yritysten luovutus – TUPE), lomapalkan sisällyttämistä työntekijän tunti- tai päiväpalkkaan (*rolled-up holiday pay*) ja työajan kirjaamista koskevien ehdotusten tilanteeseen.

5.21 Tuhannet työntekijät Yhdistyneessä kuningaskunnassa ovat vaarassa menettää tai menettäneet mahdollisuutensa päästä ylikansallisen tiedottamisen ja kuulemisen piiriin, johon heillä on monissa tapauksissa ollut oikeus yli 20 vuoden ajan. Oikeudellista velvoitetta Yhdistyneen kuningaskunnan edustajien pitämiseen eurooppalaisissa yritysneuvostoissa ei ole, mutta kauppa- ja yhteistyösopimuksen uudelleentarkastelussa on puututtava kiireellisesti tämän tilanteen käytännön seurauksiin. Työntekijöiden osallistuminen riippuu johdon hyvästä tahdosta, eikä asioita, jotka vaikuttavat Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja yhteen jäsenvaltioon, enää pidetä ylikansallisina, joten tietojenvaihtoa ei tapahdu eikä kuulemisia toteuteta. Ei ole takeita siitä, että toiminta Yhdistyneessä kuningaskunnassa kuuluu tulevien eurooppalaisten yritysneuvostojen toimivaltuuksien piiriin. Kun otetaan huomioon edellä mainitut eurooppalaisiin yritysneuvostoihin kohdistuvat kielteiset vaikutukset, ETSK kannustaa tutkimaan, miten Yhdistyneen kuningaskunnan työntekijöiden osallistumista eurooppalaisiin yritysneuvostoihin voitaisiin helpottaa työmarkkina-osapuolten vuoropuhelun vahvistamiseksi.

5.22 ETSK korostaa niin ikään, että on tärkeää estää työntekijöille aiheutuvat häiriöt Campo de Gibraltarissa ja varmistaa sekä EU:n että Yhdistyneen kuningaskunnan työntekijöiden oikeuksien suojelu.

Mahdollisuuksia kaikille

5.23 Vapaan liikkuvuuden päättyminen on hankaloittanut työmatkoja, työntekijöiden työllistyvyyttä sekä tutkija-, opiskelija- ja nuorisovaihtoa.

5.24 Väliaikaiset komennukset: Uudet säännöt vaikuttavat aloihin, jotka ovat riippuvaisia lyhytaikaisesta liikkuvuudesta, ja haittaavat muiden EU:n kansalaisten kuin Irlannin kansalaisten mahdollisuuksia työskennellä ja oleskella Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

5.25 Työllistymismahdollisuudet: Yhdistynyt kuningaskunta on jo liittynyt uudelleen Horisontti Eurooppa- ja Copernicus-ohjelmiin. On vahvat perusteet sille, että Yhdistynyt kuningaskunta myös liittyy uudelleen Erasmus +-ohjelmaan, jolla tuetaan myös ammatillista oppimista ja oppisopimuskoulutusta. Oppisopimuskoulutuksen olisi täytettävä erityiset laatukriteerit niin, että siinä noudatetaan säällisiä työoloja ja -ehtoja. Komitea peräänkuuluttaa työntekijöille, tutkijoille, opiskelijoille ja oppisopimuskoulutettaville uusia väyliä heidän työllistyvyytensä parantamiseksi.

5.26 Nuorisovaihto: On olennaisen tärkeää, että Erasmus+-ohjelmassa tarjotut mahdollisuudet hyödyttävät nuoria, myös nuoria työntekijöitä, eivätkä vain tiettyjä aloja. ETSK kehottaa poistamaan asteittain esteet, jotka estävät nuoria työntekijöitä tarttumasta uusiin mahdollisuuksiin.

5.27 Syrjimättömyys: Eräät kauppa- ja yhteistyösopimuksen määräykset, muun muassa sosiaaliturvan yhteensovittaminen, ovat antaneet aihetta huoleen vammaisten henkilöiden keskuudessa. Henkilö, jolla on erityistarpeita, ei varmastikaan kykene liikkumaan ja matkustamaan ilman avun saannin takaamista. On tutkittava EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan järjestelmien yhteentoimivuutta vammaisaseman vastavuoroisen tunnustamisen osalta.

Sääntelyerot

5.28 EU:n ja Yhdistyneen kuningaskunnan välillä on väistämättä lainsäädännöllisiä eroja joko passiivisuuden tai jommankumman osapuolen lainsäädäntötoimien vuoksi. Euroopan komission olisikin perustettava erityinen eroavuuksia arvioiva yksikkö, jonka tehtävänä olisi seurata eroavuuksia yhteistyössä kaikkien sidosryhmien kanssa.

5.29 Ajantasaisten sääntelyä koskevien tietojen saatavuus, selkeämmät ohjeet ja suorat yhteydet tulliviranomaisiin: Tarvitaan yhteinen portaali, joka mahdollistaa erityisesti pk-yrityksille kummallakin lainkäyttöalueella annettavan neuvonnan. Portaali olisi hyödyllinen myös yhteistyön ja viestinnän kehittämisen sekä luottamuksen rakentamisen kannalta.

5.30 Eläinten hyvinvointia koskevat vaatimukset: Samanmielisinä kumppaneina EU:lla ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla on ainutlaatuinen mahdollisuus tehdä yhteistyötä eläinten hyvinvoinnin ja kasvien terveyden alalla ja antaa panoksensa vastattaessa yhteisiin haasteisiin, joita ovat muun muassa mikrobilääkeresistenssin lisääntyminen, zoonoosien leviäminen ja biologisen monimuotoisuuden köyhtyminen.

5.31 Vaikka kauppa- ja yhteistyösopimuksessa tunnustetaan eläinten hyvinvoinnin ja kestävän elintarviketuotannon välinen yhteys, sääntelykäytännöissä on ilmennyt eroja. EU on pannut täytäntöön tiukemmat normit esimerkiksi torjunta-aineiden alalla, ja vastaavasti Yhdistyneessä kuningaskunnassa on otettu käyttöön tiukemmat eläinten hyvinvointia koskevat vaatimukset. Nämä erot hankaloittavat sääntöjen noudattamista niiden yritysten kannalta, jotka toimivat molemmilla markkinoilla.

5.32 Kemikaalien testaus: Kemikaalien testausta koskevien tietojen puutteellinen vastavuoroinen tunnustaminen voi johtaa päällekkäisiin toimiin, mikä lisää kustannuksia ja saattaa johtaa eläinkokeiden lisääntymiseen Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

Pohjois-Irlanti

5.33 Yhteisymmärryspöytäkirjassa luodaan ainutlaatuiset kaupankäynnin edellytykset ja sitoudutaan olemaan heikentämättä oikeuksia, jotka on pidettävä jatkossakin voimassa.

5.34 Vuoden 2023 Windsorin puitteistolla tasoitettiin tietä vallanjaon palauttamiselle Pohjois-Irlannissa ja pyrittiin vastaamaan joihinkin poliittisiin ja taloudellisiin haasteisiin, mutta sen täytäntöönpano ja tehokkuus ovat edelleen kiistanalaisia yhteisön joidenkin väestöryhmien keskuudessa.

Bryssel 16. heinäkuuta 2025.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE